

PREDLOG MAPE PUTA ISPUNJENJA ZAVRŠNOG MJERILA ZA PRIVREMENO ZATVARANJE PREGOVORA U PREGOVARAČKOM POGLAVLJU 20 – PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA

1. OPŠTE INFORMACIJE O POGLAVLJU

Pravna tekovina EU u oblasti preduzetništva i industrijske politike sastoji se od političkih principa i instrumenata politike, koji se baziraju na komunikacijama, preporukama i zaključcima Savjeta. Poglavlje 20 obuhvata i političke instrumente, uključujući finansijsku podršku i regulatorne mjere, kao i sektorske politike. U tom smislu, EU ističe preduzetništvo i industriju kao jedan od prioriteta za budućnost evropske privrede i postavlja tri osnovna stuba kojima definiše ovo poglavlje: preduzetnička politika, industrijska politika i sektorske politike koje imaju za cilj podizanje konkurentnosti na tržištu. Glavni cilj poglavlja je unapređenje preduzetničkog i inovativnog duha preduzeća, konkurentnosti nacionalne industrije, kapaciteta i konkurentne sposobnosti privrednih subjekata na tržištu, uz nužne procese tržišnog, tehnološko-tehničkog, finansijskog, kadrovske i organizacionog prilagođavanja strukturnim promjenama, kao i stvaranje povoljnog poslovnog okruženja unutar EU. Navedeni principi imaju za cilj stvaranje adekvatnog ambijenta za poslovanje, povećanje domaćih i stranih investicija, unapređenje poslovanja malih i srednjih preduzeća, povećanje industrijske proizvodnje i dalje jačanje konkurentnosti. EU putem mnogobrojnih programa finansijske podrške za podsticaj preduzetništva, inovacija i industrije ima za cilj promovisanje programa putem kojih će biti olakšan proces pokretanja sopstvenih biznisa i unapređenje poslovanja već postojećih, kao i mogućnosti za otvaranje novih mjesta za zapošljavanje.

Ključna potpoglavlja u okviru poglavlja 20 su: industrijska politika, mala i srednja preduzeća, politika inovacija, unapređenje poslovnog ambijenta i Direktiva o odloženom plaćanju u komercijalnim transakcijama, turizam, građevinarstvo i vazдушna i pomorska industrija.

Institucije uključene u Radnu grupu za poglavlje 20 su: Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo kapitalnih investicija, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Kancelarija za evropske integracije, Centralna banka Crne Gore, Privredna komora Crne Gore, Investiciono-razvojni fond Crne Gore, Institut za preduzetništvo i ekonomski razvoj, Uprava za statistiku, Ekonomski fakultet Univerziteta Crne Gore, Unija poslodavaca Crne Gore, Savez sindikata Crne Gore, Unija slobodnih sindikata Crne Gore, Montenegro Biznis alijansa i JU Zanatska komora.

Crna Gora je Poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika otvorila 18. decembra 2013. godine na Međuvladinoj konferenciji koja je održana u Briselu. Crna Gora nije tražila trajna izuzeća niti prelazna razdoblja za sprovođenje pravne tekovine obuhvaćene ovim poglavljem.

1.1. IZAZOVI PREPOZNATI U PROCESU USKLAĐIVANJA ZAKONODAVSTVA S PRAVNOM TEKOVINOM EU

Crna Gora je u dosadašnjem procesu pregovora sa EU u okviru pregovaračkog poglavlja 20 realizovala niz aktivnosti i pratila sugestije i smjernice EK kako bi se uskladila sa ključnim dokumentima u oblasti preduzetničke i industrijske politike i izvršila potrebno usaglašavanje sa principima i instrumentima na nivou EU. Kao važan preduslov na planu zatvaranja ovog pregovaračkog poglavlja u pogledu ispunjenja mjerila, nakon trogodišnje implementacije politike, donijeta je inovirana Industrijska politika Crne Gore 2019-2023, čime su zaokružene aktivnosti na planu izrade adekvatnog industrijskog okvira, a čija će implementacija kroz koordinisanu realizaciju akcionih planova obezbijediti povećanje konkurentnosti privrede i stimulativnog ambijenta za rast i razvoj malih i srednjih preduzeća.

Nastavljeno je sa sprovođenjem aktivnosti u okviru ovog pregovaračkog poglavlja, što je rezultiralo istom ocjenom za godišnji napredak u Izvještaju Evropske komisije o CG za 2021, kao i istom ocjenom ukupne spremnosti za članstvo u EU imajući u vidu da je Crna Gora ocijenjena kao umjereno spremna/dobar nivo spremnosti. U Izvještaju je istaknuto da je postignut određeni napredak u dijelu sprovođenja Industrijske politike, što predstavlja pozitivan iskorak u odnosu na preporuku iz prethodnog Izvještaja.

Crna Gora je svakako podstaknuta da nastavi sa sprovođenjem IP i da o tome redovno informiše EK. Prepoznati su naporu u dijelu pružanja podrške privredi u cilju saniranja posljedica izazvanih Covid19 kroz različite programe i finansijsku podršku Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore.

Kada je u pitanju zakonodavni okvir, ponovljena je preporuka koja se odnosi na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU u oblasti borbe protiv zakašnjelih plaćanja, a u tom dijelu se od Crne Gore očekuje da donese Zakon o rokovima izmirenja novčanih obaveza.

Takođe, EK je još jednom ukazala na važnost osnaživanja međuresorne saradnje na tehničkom i političkom nivou kako bi se osigurala konzistentnost nacionalnih strateških dokumenata. Na toj liniji je sugerisano da bi broj strateških dokumenata trebalo smanjiti, kako bi se poboljšala efikasnost u sprovođenju politika, te da je posebno važno nastaviti kontinuiranu koordinaciju Industrijske politike sa Strategijom pametne specijalizacije i Programom ekonomskih reformi.

U skladu sa navedenim, predmetne preporuke su uzete u obzir na način da će novo Koordinaciono tijelo u svom djelokrugu imati dodatni fokus na uspostavljanju koordinacije i konzistentnosti Industrijske politike sa S3 strategijom, kao i s utvrđenim prioritetima strukturnih reformi iz Programa ekonomskih reformi, čime se omogućava intenzivnija saradnja unutar i između ministarstava na tehničkom i političkom nivou u cilju obezbjeđenja dosljednosti i usklađenosti između različitih ključnih nacionalnih strategija i programa. Takođe, imajući u vidu da Ministarstvo ekonomskog razvoja u skladu s novom organizacijom, u svom djelokrugu nadležnosti pored Industrijske politike ima i Strategiju pametne specijalizacije kao i poglavlje Strukturnih reformi iz Programa ekonomskih reformi, uspostavljeni mehanizam će doprinijeti boljoj koordinaciji ključnih

razvojnih politika i kontinuiranom sinhronizovanom praćenju procesa njihove implementacije. Pored toga, predviđeno je i da kroz već uspostavljeni okvir - Savjet za konkurentnost obezbijedi dodatna koordinacija ovih razvojnih politika i praćenje procesa njihove implementacije.

2. ZAVRŠNO MJERILO

Crna Gora u okviru ovog poglavlja ima jedno završno mjerilo za zatvaranje poglavlja, i to:

- ***Izrada i implementacija sveobuhvatne industrijske strategije, uz podršku sistema evaluacije indikatora i mjerila, kao što je predloženo u industrijskoj politici EU.***

Na planu ispunjenja završnog mjerila u oblasti industrijske politike, Vlada Crne Gore je na sjednici 30. VII 2016. donijela strategiju *Industrijska politika Crne Gore do 2020*, s višegodišnjim Akcionim planom za sprovođenje politike. U skladu s procesom implementacije Industrijske politike usvojeni su godišnji Akcioni planovi za implementaciju, i to za 2016, 2017. i 2018, kao i Izvještaji o realizaciji Akcionog plana za 2016, 2017. i 2018.

U procesu praćenja implementacije Industrijske politike Crne Gore do 2020. sprovedena je eksterna evaluacija i pripremljen Srednjoročni pregled implementacije Industrijske politike za period 2016-2018, kojim se u sklopu eksternog i participativnog procesa evaluacije analizirao značaj i učinak implementacije Industrijske politike do 2020, u periodu 2016-2018. Srednjoročna ocjena efikasnosti implementacije Industrijske politike je sprovedena u skladu sa zahtjevom Evropske komisije, a bazirana je i na smjernicama saopštenja EK. Srednjoročnim pregledom ocijenjen je stepen realizacije planiranih aktivnosti i efekata industrijske politike za ovaj period, rezultati ekonomskih pokazatelja i pokazatelja konkurentnosti i analiza rezultata implementacije godišnjih akcionih planova. Dodatno, kroz upitnik su sagledane percepcije svih relevantnih aktera (korisnika programa i uključenih institucija), a sve u skladu sa kriterijumima procjene (relevantnost, efikasnost, efektivnost i uticaj politike). Uz prisutna ograničenja u finansiranju, veoma pozitivnu ocjenu svih zainteresovanih strana o važnosti Industrijske politike kao i činjenicu da su određene inicijative za industrijsku politiku započete u toku 2017/2018, nije preporučena značajna promjena u strateškim ciljevima. Definisane su ključne ocjene i preporuke za aktivnosti za dalje sprovođenje, predlozi modifikacije industrijske politike i poboljšanja njene implementacije, uključujući i indikatore monitoringa, a na toj liniji su prepoznati ključni pravci na bazi kojih se pristupilo reviziji industrijske politike za period do 2023. Dodatno, uzeti su u obzir i izazovi koncepta inovirane EU industrijske politike koji se prvenstveno odnose na mjere povezane sa digitalizacijom, jačanjem zelene i resursno održive ekonomije, kao i mjere cirkularne ekonomije.

Vlada se na sjednici od 16. V 2019. upoznala sa Srednjoročnim pregledom evaluacije Industrijske politike do 2020, za period 2016-2018, te na istoj sjednici usvojila Informaciju o sprovedenim aktivnostima u na realizaciji ovog dokumenta. U skladu s rezultatima i preporukama evaluacije, kreiran je dokument **Industrijska politika Crne Gore 2019-2023, s Akcionim planom za sprovođenje za period 2019-2020**. Ovaj krovni strateški dokument usmjeren na ispunjenje završnog mjerila i unapređenje nacionalnog industrijskog okvira je, zajedno s Akcionim planom za sprovođenje politike za period 2019-2020, donijet na sjednici Vlade od 24. X 2019.

U daljem procesu implementacije, 5. III 2020. je usvojen Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2019, dok je 3. VI 2021. usvojen Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2020. Izvještaji su pripremljeni u koordinaciji ranije uspostavljenog mehanizma strukture Koordinacionog tijela za implementaciju Industrijske politike Crne Gore 2019-2023. Dodatno, u skladu s izmijenjenom organizacionom strukturom, a shodno Uredbi o načinu rada i organizacije državne uprave, formirano je novo Koordinaciono tijelo za implementaciju Industrijske politike 2019-2023.

U daljem procesu, shodno Planu implementacije i monitoringa Industrijske politike 2019-2023, pripremljen je Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike za period 2021-2022, koji je Vlada Crne Gore usvojila 7. X 2021.

Crna Gora je ispunila završno mjerilo u dijelu koji se odnosi na izradu sveobuhvatne industrijske strategije, dok je implementacija u toku i odvija se kontinuirano u skladu s dinamičkim planom implementacije kao i monitoringa, čime su u velikoj mjeri ispunjeni zahtjevi utvrđeni od strane EK.

U pogledu Okvirnog dinamičkog plana aktivnosti, realizacija obaveza za ispunjenje mjerila se u kontinuitetu sprovodi u skladu s Planom implementacije i monitoringa Industrijske politike Crne Gore 2019-2023:

Plan implementacije i monitoringa Industrijske politike Crne Gore 2019-2023		
Godina	Aktivnosti	Monitoring aktivnosti
2022 II kvartal	Priprema i usvajanje Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike, za 2021.	- Koordinaciono tijelo za implementaciju Industrijske politike 2019-2023 - periodični sastanci operativne i upravljačke strukture - Monitoring sprovođenja Akcionog plana Industrijske politike za 2022. - Savjet za konkurentnost- praćenje i izvještavanje o implementaciji Industrijske politike
2023 I kvartal II kvartal IV kvartal	- Priprema i usvajanje Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike, za 2022. - Priprema i usvajanje Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike 2019-2023, za 2023. - Ex post evaluacija Industrijske politike	- Koordinaciono tijelo za implementaciju Industrijske politike 2019-2023 - periodični sastanci operativne i upravljačke strukture; - Monitoring sprovođenja Akcionog plana Industrijske politike za 2023. - Savjet za konkurentnost- praćenje i izvještavanje o implementaciji Industrijske politike
2024 I/II kvartal	- Završni izvještaj o sprovođenju Industrijske politike za 2023, uz evaluaciju	- Koordinaciono tijelo za implementaciju Industrijske politike 2019-2023 - periodični sastanci operativne i upravljačke strukture; - Savjet za konkurentnost- praćenje i izvještavanje o implementaciji Industrijske politike

3. PREOSTALI KLJUČNI KORACI ZA REALIZACIJU AKTIVNOSTI U 2022-2023. GODINI

Crna Gora još uvijek nije usklađena s pravnom tekovinom EU u suzbijanju zakašnjelih plaćanja i podstiče se da nastavi napore, započete tokom 2019. na planu potpunog usklađivanja nacionalnog zakonodavnog okvira u ovoj oblasti.

Na liniji navoda iz Izvještaja Evropske komisije za 2021, Crna Gora je ohrabrena da nastavi napore u pravcu potpunog usklađivanja sa pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti, odnosno usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s Direktivom o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (EU) 2011/7, čiji je nosilac aktivnosti Ministarstvo finansija i socijalnog staranja. Aktivnosti na planu pripreme Zakona su u završnoj fazi - pripremljen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza, a kroz ovaj propis će biti utvrđeni novi rokovi za izmirenje novčanih obaveza, novi mehanizmi pružanja zaštite povjericima prilikom obavljanja poslovnih transakcija, nadzor nad sprovođenjem zakona i ostale obaveze u ovom dijelu. Nakon okončanja svih faza u proceduri pripreme zakona i završetka pravno-tehničkog usaglašavanja sa Sekretarijatom za zakonodavstvo, isti će biti upućen EK na ocjenu usklađenosti. Po usvajanju Zakona, u narednoj fazi slijedi stvaranje uslova za njegovu implementaciju, što istovremeno predstavlja i najveći izazov u vezi ovog zakonskog rješenja. Budući da je predmetna Direktiva jedina obavezujuća za transponovanje u ovom poglavlju, koje u pretežnom dijelu obuhvata usklađivanje propisa tzv. "mekog zakonodavstva (soft acquis)", važnost potrebe potpunog usaglašavanja je dodatno aktuelizovana sa aspekta sveukupnog procesa.

Kada je u pitanju Strategija pametne specijalizacije, koja je komplementarna sa Industrijskom politikom Crne Gore 2019-2023, udruženi istraživački centar (JRC) u saradnji s Ministarstvom ekonomskog razvoja realizovao je posebnu podršku za Crnu Goru u pripremi smjernica za Operativni program Strategije pametne specijalizacije (donijeta u novembru 2019), za sva četiri strateška prioriteta. Angažovana su četiri tematska eksperta i održane konsultacije u okviru Procesu preduzetničkog otkrivanja (Entrepreneurial Discovery Process), a izvještaji su pripremljeni krajem marta 2021, i isti će biti veoma značajni prilikom kreiranja Operativnog programa S3 strategije (IV kvartal 2021), što je bila jedna od preporuka Evropske komisije prilikom odobravanja strategije za Crnu Goru. Uspostavljena je interesorska radna grupa koja radi na pripremi ovog Programa čije je usvajanje planirano za IV kvartal 2021, što je bila jedna od preporuka EK prilikom odobravanja strategije za Crnu Goru.

Osim toga, donijeta je Odluka o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću „Fond za inovacije Crne Gore“, kao posebne institucije zadužene za implementaciju programa Strategije pametne specijalizacije. Izgradnja kapaciteta nedavno osnovanog Fonda predviđena je projektom podrške UNDP Ministarstvu ekonomskog razvoja, kao i kroz IPA 2020 tehničku pomoć. Početak implementacije podrške inovacijama putem Fonda očekuje se početkom 2022.

Ministarstvo ekonomskog razvoja u okviru svojih nadležnosti zaduženo je za koordinaciju izrade i implementaciju strateških dokumenata i godišnjih Akcionih planova, i s tim u vezi će tokom 2022. započeti proces kreiranja nove Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća, kao i nastaviti u kontinuitetu implementaciju postojećih strategija za razvoj ženskog preduzetništva i za cjeloživotno preduzetničko učenje. Takođe, na osnovu uspješne realizacije prethodnih godina, nastaviće se sa pružanjem podrške kroz Program za unapređenje konkurentnosti privrede, koji se u kontinuitetu iz godine u godinu unapređuje i inovira u skladu sa zahtjevima privrede.

Ujedno, na liniji započetih aktivnosti na daljem poboljšanju oblasti zanatstva i stvaranja podsticajnih uslova za razvoj zanatske djelatnosti, Ministarstvo ekonomskog razvoja će nastaviti sa aktivnostima sprovođenja Akcionog plana za unapređenje stanja u oblasti zanatstva.

Vlada Crne Gore, uz tehničku pomoć i podršku Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) intenzivno radi i na kreiranju Kreditno-garantnog fonda, kao institucionalne potrebe Crne Gore koja se ogleda u uspostavljanju odgovarajućeg mehanizma kreditno-garantne podrške za dalji rast i razvoj malog i srednjeg biznisa. S obzirom na to da je Vlada CG usvojila Informaciju o preduzetim aktivnostima na osnivanju Kreditno-garantnog fonda Crne Gore, opredijelila budžetska sredstva u iznosu od 10.4 miliona eura, i završila nacrt Zakona o formiranju Kreditno-garantnog fonda, u 2022. se može očekivati i formalno otvaranje i početak operacionalizacije ove važne institucije za sektor MMSP, čime će se obezbijediti mehanizam za lakši pristup kreditnim sredstvima.

Donošenjem Zakona o Registru nameta, regulisaće se pravni okvir kada je u pitanju Registar nameta. Osnovni cilj Zakona je uspostavljanje Registra nameta i pojednostavljivanje postupka utvrđivanja i plaćanja raznih nameta kako na državnom tako i na lokalnom nivou, povećanje transparentnosti cijelog procesa kao i unapređenje uslova poslovanja, konkurentnosti, investicionog ambijenta i poslovnog okruženja.

U oblasti turizma, donošenjem Zakona o turizmu i ugostiteljstvu (IV kvartal 2021) kao krovnog zakona u oblasti turizma i ugostiteljstva urediće se uslovi za obavljanje turističke i ugostiteljske djelatnosti, i druga pitanja od značaja za turizam i ugostiteljstvo čime se doprinosi uklanjanju prisutnih biznis barijera i suvišne administracije, a ujedno i usklađivanje sa zahtjevima iz Direktive EU o putovanjima u paket-aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima koja se odnosi na sveobuhvatnu zaštitu potrošača i unapređenje poslovanja u turizmu i ugostiteljstvu.

TABELA

Strateški dokument/zakon/podzakonski akt	Noseća institucija	Institucije partneri	Rok	Finansijska procjena i izvor finansiranja
Zakon o izmjenama i dopunama zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza	MFSS	Uprava prihoda i carina	I kvartal 2022.	
Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike 2019-2023, za 2023.	MER	/	II kvartal 2023.	Iz budžeta
Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2027	MER	/	II kvartal 2023.	
Akcioni plan Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje, za 2022-2023	MER	/	I kvartal 2022.	Iz budžeta
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o građevinskim proizvodima	MEPPU	/	IV kvartal 2023	Iz budžeta

Administrativni kapaciteti:	Institucija	Sredstva	Projekti
Jačanje administrativnih kapaciteta za rad na normativnim poslovima	MER - mala i srednja preduzeća/turizam/ unapređenje poslovnog ambijenta	Budžet IPA fondovi	/ Direktni grant Evropskoj banci za obnovu i razvoj (EBRD) za unapređenje preduzetništva kroz naprednu savjetodavnu podršku i informacione servise - IPA 2016 – Komponenta 2: Jačanje kapaciteta Ministarstva ekonomskog razvoja u oblasti

			<p>razvojnih politika usmjerenih na MMSP (<i>Zakon o privrednim društvima; Program unapređenja konkurentnosti privrede za 2022. godinu; Regulatorna o biznis zonama; Program ekonomskog oporavka</i>).</p> <p>Ugovor o uslugama: Uspostavljanje naprednih usluga za podršku razvoju malih i srednjih preduzeća IPA 2020 (projektom će biti predviđena posebna komponenta kojom će biti obuhvaćena aktivnosti obuka za zaposlene na normativnim poslovima i jačanje znanja i vještina koje se odnose na EU zakonodavstvo u ovoj oblasti- indikativni početak projekta IV kvartal 2022.)</p>
--	--	--	---

3.1 PRAKSA DRŽAVA ČLANICA EU

Podrška država članica je od značaja za realizaciju preostalih obaveza u okviru pregovaračkog poglavlja 20. Ovo se u prvom redu odnosi na ekspertsku podršku i razmjenu dobrih iskustava na planu industrijske politike, malih i srednjih preduzeća i turizma. Poseban akcenat je na ugovaranju podrške u dijelu implementacije programskih/projektnih aktivnosti i usaglašavanja sa ažuriranjem nove Industrijske strategije 2020 za Evropu i inoviranim saopštenjima EK - izgradnja snažnijeg jedinstvenog tržišta za oporavak Evrope (EC COM 350/2021), i pratećim okvirom EU Industrijske strategije (EC COM SWD(2021)351, SWD(2021)352, SWD(2021)353, kao i na obukama za učešće u EU i regionalnim programima i drugim inicijativama vezanim za industrijski razvoj, a u prvom redu Slovenije i Hrvatske. Ujedno, u pogledu obezbjeđenja potrebnog nivoa koordinacije i konzistentnosti programskih aktivnosti Industrijske politike i Strategije pametne specijalizacije, korisna su uporedna iskustva u definisanju i kreiranju instrumenata za implementaciju.

U pogledu bolje pripreme za korišćenje raspoloživih mogućnosti u okviru novog Programa jedinstvenog tržišta 2021-2027(SMP), važno je jačanje administrativnih kapaciteta na različitim nivoima institucija/asocijacija u cilju bolje apsorpcione moći korišćenja Programa.

Dodatno, ekspertaska podrška zemalja EU i razmjena iskustava je od značaja za Crnu Goru u pogledu transponovanja Direktive o borbi protiv zakašnjelih plaćanja i implementacije Zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza, zatim kreiranja instrumenata podrške - programa i razvojnih projekata s ciljem daljeg

unapređenja kapaciteta za podsticanje razvoja kreativnih industrija i zanatske djelatnosti. Primjena Direktive o borbi protiv zakašnjelih plaćanja razlikuje se i među samim državama EU. U svom izvještaju Transpozicija i implementacija Direktive o zakašnjelim plaćanjima u komercijalnim transakcijama, EU konstatuje da i pored blagovremene i ispravne transpozicije odredbi ove Direktive od strane većine država članica EU, problemi koji se odnose na duge rokove plaćanja u određenim državama članicama i dalje postoje. Kada su u pitanju obuke u sektorskim politikama, ističe se važnost razmjene iskustava/praksi u oblasti drvoprerade, u dijelu sticanja i primjene FS i CoC standarda.

4. POZICIJA POGLAVLJA UNUTAR TEMATSKOG KLASTERA

Poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika se nalazi u okviru klastera Konkurentnost i inkluzivni rast.

Razvoj, rješavanje izazova i napredak u okviru oblasti koje obuhvata klaster *Konkurentnost i inkluzivni rast* je direktno vezan za inkluzivnost i održivost ekonomskog razvoja Crne Gore, zbog čega je značajna pažnja posvećena Programu ekoomskih reformi. Ključne institucije u ovom klasteru su Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Centralna banka CG i Uprava prihoda i carina. U okviru ključnih aktivnosti klastera, potrebno je održati fokus na obezbjeđivanju nezavisnosti medijskog sektora, zatim na PDV, akcizama i direktnom oporezivanju, kao i koordinaciji ekonomskih i monetarnih pitanja. Kao i ranijih godina, neophodno je raditi na usklađivanju crnogorskog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU, ali i jačanju administrativnih kapaciteta, u radnom i antidiskriminacionom zakonodavstvu, kao i na industrijskoj politici, istraživanju i inovacijama, obrazovanju, obuci i kompjuterizovanom tranzitnom sistemu kompatibilnom s EU.

Klaster - Konkurentnost i inkluzivni rast	10 – Informatičko društvo i mediji 16 – Porezi 17 – Ekonomska i monetarna politika 19 – Socijalna politika i zapošljavanje <u>20 – Preduzetništvo i industrijska politika</u> 25 – Nauka i istraživanje 26 – Obrazovanje i kultura 29 – Carinska unija
--	--

a) **Međuzavisnost i povezanost poglavlja 20 sa drugim poglavljima u ovom klasteru ili mogućnost posrednog uticaja na neki drugi klaster**

Kada je u pitanju međuzavisnost i povezanost poglavlja po klasterima, pregovaračko poglavlje 20 se u okviru klastera Konkurentnost i inkluzivni rast u najvećoj mjeri vezuje za poglavlje 25 – Nauka i istraživanje, posebno

sa aspekta neophodne koordinacije i potrebne sinergije Industrijske politike Crne Gore 2019-2023 i Strategije pametne specijalizacije (S3).

Kako je i navedeno u posljednjem izvještaju EK o CG, cilj je da se osnaži industrijska politika kroz poboljšanje razvoja inovativnog eko-sistema i naučno zasnovane inovacije na teritorijalno uravnotežen način. U tom smislu je prepoznata potreba za većom sinergijom i boljom koordinacijom timova zaduženih za ove politike, kao i sa Programom ekonomskih reformi. Poseban akcenat je na uvezanosti Strategije S3, Industrijske politike i Programa ekonomskih reformi, kako bi se obezbijedila dosljednost i usklađenost u implementaciji ove tri ključne politike, što će se dodatno akcentovati kroz razmatranje i godišnje izvještavanje Savjeta za konkurentnost, kao i periodično održavanje sastanaka/konsultacija ključnih institucija koje koordiniraju implementacijom strateških dokumenata koji targetiraju ove oblasti.

b) Potencijalne mjere rane integracije (u kojim segmentima pravne tekovine EU, evropskim inicijativama ili programima Unije Crna Gora može da učestvuje i prije samog članstva u EU)

U okviru dugogodišnjeg učešća Crne Gore u Programu za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME 2014 – 2020, u kontinuitetu su uspješno realizovane aktivnosti na projektu Evropska mreža preduzetništva, usmjerene na pomoć privrednicima za lakši pronalazak poslovnih partnera i uspostavljanje poslovne saradnje, pristup informacijama o pravnim aspektima i poslovnim regulativama EU, informisanje o programima podrške i pripremu za bolje korišćenje raspoloživih EU fondova, transfer tehnologije i znanja i inovacija (realizacija Radnog programa za period 2020-2021 je u toku). Naročito je značajno istaći da je u okviru Enterprise Europe Network, na inicijativu 7 EEN konzorcijuma (Federacija BiH, Hrvatske, Makedonije, Republike Srpske, Slovenije, Srbije i Crne Gore) razvijena FINNO - Access2Finance and Innovation platforma - nova platforma koja nudi informacije o finansijskim instrumentima i podršci za inovacije malim i srednjim preduzećima (MSP) u jugoistočnoj Evropi, kao i mogućnost direktnih poslovnih susreta (b2f). Cilj platforme je rast i razvoj MSP u cijeloj jugoistočnoj Evropi kroz poboljšanje njihovog pristupa finansijama i fokusiranjem na inovativni proces, od poslovnih ideja do komercijalnog uspjeha na međunarodnom tržištu.

Projekat EEN inkorporiran je u Okvirni Program jedinstvenog tržišta (Single Market Program - SMP) u novom programskom ciklusu, kao uspješan nastavak EU inicijative koja je u prethodnom periodu sprovedena kroz COSME.

U susret novom SMP, u novoj programskoj i finansijskoj perspektivi 2021-2027, od strane Crne Gore je upućeno Pismo o zainteresovanosti nadležnom DG GROW, i najavljen je početak pregovora o učešću u ovom Programu, kada bude pripremljen draft Sporazuma sa trećim zemljama. Na ovaj način je iskazana spremnost Crne Gore da se pridruži novom strateškom i integrisanom pristupu, koji će evropskim malim i srednjim preduzećima omogućiti da u potpunosti iskoriste funkcionalno jedinstveno tržište, da se nastave napori na zaštiti i osnaživanju potrošača, fokusirajući se na jačanje konkurentnosti evropskog poslovanja i MSP, sa posebnim osvrtom na sektor turizma i socijalne ekonomije.

Prethodni period uspješne saradnje sa Evropskom komisijom nesumnjivo je pokazao odlučnost u namjeri da Crna Gora postane kredibilan dio EU, istovremeno koristeći većinu dostupnih instrumenata EU za razvoj svojih kapaciteta i potencijala. Dobrosusjedski odnosi i regionalna saradnja čine suštinski dio procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, a država ostaje posvećena regionalnoj saradnji i imaće aktivnu ulogu u izgradnji stabilnijeg i sigurnijeg regiona kroz učešće u različitim inicijativama i programima.

Dodatno će se u narednom periodu razmotriti i inicijativa za potencijalno pristupanje u okviru novog mehanizma, programa InvestEU.

Takođe, Crna Gora je dio WB EDIF programa (Program za konkurentnost i inovacije Zapadnog Balkana) koji predstavlja zajedničku inicijativu EK, međunarodnih finansijskih institucija (EIF, EBRD, EIB, KfW banke), bilateralnih donatora i vlada država Zapadnog Balkana, uz sveobuhvatnu koordinaciju od strane EIF. U cilju podrške start up preduzećima za ulaganje u (venture) kapital, IRFCG je u ime Crne Gore pristupio ENIF fondu za inovativna preduzeća (dio WB EDIF programa), u svojstvu partnera i investitora, u aprilu 2016. Ministarstvo ekonomskog razvoja ima svog predstavnika sa pravom glasa u okviru Upravnog odbora Programa za razvoj preduzeća i inovacije Zapadnog Balkana (WB EDIF/Platform Advisory Group). Učešće Crne Gore u ovom Upravnom odboru je od posebnog značaja za bolji pristup finansijskim sredstvima za mala i srednja preduzeća i sveukupni ekonomski razvoj država Zapadnog Balkana.

Najavljeni programi/projekti:

- Jačanje razvoja privatnog sektora, kapaciteta za inovacije i konkurentnosti industrije (IPA 2023/2024) U okviru tematskog prioriteta 2- Razvoj privatnog sektora, trgovina, istraživanje i inovacije, definisane su 3 prioritetne komponente iz sektora konkurentnost i inovacije i u okviru njih projektni predlozi. U okviru komponente 1- Razvoj privatnog sektora (Private Sector Development) - kandidovano je 8 projektnih ideja za čiju je realizaciju indikativno planirano ukupno 19,2 miliona eura (ova sredstva nisu na raspolaganju, već su kandidovana i za ista se čeka odgovor Evropske komisije). Predlozi projektnih ideja između ostalog obuhvataju unapređenje pristupa finansijama za modernizaciju industrije - grant šeme; implementaciju Programa za revitalizaciju prerađivačke industrije; tehničku i finansijsku podršku MMSP za uvođenje novih cirkularnih poslovnih modela, naprednih tehnologija i procesa u kompanije; podršku u osnivanju Centra za razvoj poslovanja (Speedup centar) u cilju pružanja podrške preduzetnicima u procesu pokretanja biznisa.

U okviru komponente 2 - Jačanje inovacionog eko-sistema u skladu sa S3 Strategijom - kandidovano je 8 projektnih ideja za čiju je realizaciju planirano ukupno 17 miliona eura (ova sredstva nijesu na raspolaganju, već su kandidovana i za ista se čeka odgovor EK). Predlozi projektnih ideja odnose se i na Fond za inovacije i na Large Scale projekte.

- Fond za inovacije (IPA 2023/2024)
- Krupni projekti u oblasti inovacija (Large-Scale innovation projects - IPA 2023/2024)

Crna Gora
Kabinet predsjednika Vlade
Kancelarija za evropske integracije

Radna grupa za vođenje
pregovora u poglavlju 20
Preduzetništvo i
industrijska politika

Predlozi projektnih ideja pored ostalog obuhvataju tehničku pomoć za okvir implementacije S3 i izgradnju kapaciteta Inovacionog fonda; razvoj inovacione infrastrukture u skladu sa Operativnim programom S3; Inovacioni fond - grant šema za novi poziv za ICT klaster; nabavku opreme za laboratorije Naučno tehnološkog parka; nabavku opreme za 2 nova inovativna impulsna centra; podršku razvoju okvira za implementaciju S4; Inovacioni fond – grant šeme za S4 klastere u prioritarnim oblastima i drugo.

Crnoj Gori su takođe na raspolaganju i sredstva kroz sljedeće programe: Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF), Fond za razvoj inovacija i preduzeća na Zapadnom Balkanu (WB Enterprise Development and Innovation Facility) i Evropski fond za Jugoistočnu Evropu (European Fund for Southeast Europe).